

Kriminālsodu izpildes rezultātīvie rādītāji: citu valstu pieredze

Pētījuma ziņojums

Rīga, 2011

Pētījums veikts Norvēģijas valdības divpusējā finanšu instrumenta līdzfinansētā, Valsts probācijas dienesta individuālā projekta Nr.LV0024 „Latvijas probācijas un ieslodzījuma vietu sistēmas personāla kapacitātes celšana” ietvaros.

Pētījumu veica Valsts probācijas dienesta Individuālā projekta Nr.LV0024 "Latvijas probācijas un ieslodzījuma vietu sistēmas personāla kapacitātes celšana" Pētījumu nodaļa.

Pētījuma autori:

Anvars Zavackis

Linda Zīverte

Zane Ļuļe

Šī pētījuma autoru personiskās tiesības pieder tā izstrādātājiem. Pētījuma autoru mantiskās tiesības pieder Valsts probācijas dienestam.

Pievienojot norādi uz pētījumu, atļauta pētījumā iekļautās informācijas citēšana.

Saturs

Ievads	4
Pētījuma mērķi, informācijas avoti un datu analīzes process	5
Pētījuma mērķis, uzdevumi un īstenošanas laiks	5
Datu ieguve un analīze	5
Kriminālsodu izpildes politikas mērķi un rezultāti.....	6
1. Recidīva samazināšanas mērķis un tam atbilstošie rādītāji	8
1.1. Recidīva samazināšana kā politikas rezultāts	8
1.2. Rezultatīvo rādītāju grupas	9
2. Sodu kvalitātes mērķis.	15
2.1. Kvalitatīvas informācijas sniegšana kā politikas rezultāts	15
2.2. Rezultatīvie rādītāji	16
3. Sodu izpildes kvalitātes mērķis.....	17
3.1. Kvalitatīva sodu izpilde kā politikas rezultāts	17
3.2. Rezultatīvie rādītāji	18
4. Drošības un humānas pieejas mērķis	23
4.1. Droša un humāna sodu izpilde kā politikas rezultāts	23
4.2. Rezultatīvie rādītāji	23
5. Cietušo aizsardzības mērķis	25
5.1. Cietušo aizsardzība kā politikas rezultāts	25
5.2. Rezultatīvie rādītāji	26
6. Analītiskie rādītāju grupa	27
6.1. Funkcionālās un ekonomiskās efektivitātes rādītāji.....	27
6.2. Citi rādītāji	29
Secinājumi	31
Izmantotās literatūras un avotu saraksts	33

Ievads

Atbilstoši jaunās pārvaldes pieejai valsts pārvaldes efektivitāti nosaka izvirzot mērķus, plānojot atbilstošus pasākumus un novērtējot sasniegto, t.i. nosakot mērķa sasniegšanas pakāpi. Šāda pieeja nozīmē to, ka politikas plānošanā un īstenošanā uzmanība ir vērsta uz rezultātu kontroli un šim nolūkam tiek veidota rezultātu un rezultatīvo rādītāju sistēma.

Ministru kabinets 2008.gada 18.jūnijā ir apstiprinājis „Rezultātu un rezultatīvo rādītāju sistēmas pamatnostādnes 2008.-2013.gadam” uzsākot pakāpenisku jaunas rezultātu un rezultatīvo rādītāju sistēmiskas pieejas ieviešanu valsts pārvaldē. Tāpēc jaunas rezultātu un rezultatīvo rādītāju sistēmas ieviešana ir aktuāla Ieslodzījuma vietu pārvaldē un Valsts probācijas dienestā.

Lai attīstītu rezultatīvo rādītāju sistēmas Ieslodzījuma vietu pārvaldē un Valsts probācijas dienestā svarīgi ir izvērtēt citu valstu rezultatīvo rādītājus – to, kā sodu izpildes institūcijas, valstīs ar bagātīgu kriminālās justīcijas sektora politikas un prakses novērtēšanas pieredzi, ir formulējušas mērķus un vēlamos politikas rezultātus, saistījušas politikas rezultātus ar darbības rezultātiem un mērķu sasniegšanai izmantotajiem resursiem. Ārvalstu pieredze ir pētīta analizējot dažādu valstu kriminālās justīcijas institūciju plānošanas dokumentus un ziņojumus par paveikto. Izpētē izmantota informācija no Apvienotās Karalistes, Dānijas, Islandes, Jaunzēlandes, Kanādas, Norvēģijas, Somijas un Zviedrijas. Kriminālās justīcijas institūciju pārvaldības pieredze var dot ierosinājumu rezultatīvo rādītāju sistēmas attīstīšanai Ieslodzījuma vietu pārvaldē un Valsts probācijas dienestā.

Sabiedriskās politikas centrs „PROVIDUS” 2007. gadā veica pētījumu „Tieslietu nozares rezultatīvie rādītāji un to pilnveidošanas iespējas”¹. Tajā aplūkot tieslietu nozares rādītāji un sniegts ieskats par kriminālsodu izpildes rezultatīviem rādītājiem, tomēr padziļināta rezultatīvo rādītāju, kas saistīti ar kriminālsodu izpildi nav bijis šī pētījuma uzdevums. Lai veicinātu šādas sistēmiskas rezultātu un rezultatīvo rādītāju pieejas ieviešanu VPD Projekta LV0024 „Latvijas probācijas un ieslodzījuma vietu sistēmas personāla kapacitātes celšana” Pētījumu nodaļa ir veikusi padziļinātu kriminālās justīcijas rezultatīvo rādītāju izpēti.

Šis ziņojums ir sagatavots, lai iepazīstinātu par citu valstu sodu izpildes rezultātu un rezultatīvo rādītāju sistēmām Latvijas kriminālsodu izpildes politikas un prakses attīstīšanā ieinteresētos un veicinātu sistēmisku rezultātu un rezultatīvo rādītāju sistēmas veidošanu IeVP un VPD.

¹ Austere, L., Kalniņš, V., Kažoka, I., Litvins, G. (2007) Tieslietu nozares rezultatīvie rādītāji un to pilnveidošanas iespējas. Biedrība „Sabiedriskās politikas centrs „PROVIDUS” Pieejams: http://www.tm.gov.lv/lv/documents/petijumi/TM_raditaju_zinojums_final_05112007.doc (sk.03.08.2010.)

Pētījuma mērķi, informācijas avoti un datu analīzes process

Pētījuma mērķis, uzdevumi un īstenošanas laiks

Pētījuma mērķis ir apkopot un raksturot dažādu valstu kriminālās justīcijas institūciju rezultātu un rezultatīvo rādītāju sistēmas, aplūkojot kriminālās justīcijas politikas mērķus un noteiktos politikas rezultātus, raksturīgākos rezultatīvos rādītājus, saistību starp politikas rezultātiem, darbības rezultātiem un mērķu sasniegšanai izmantotajiem resursiem.

Uzdevumi:

1. Analizēt dažādu valstu kriminālās justīcijas sistēmas politikas mērķus un rezultātus, kas saistīti ar kriminālsodu izpildes institūciju darbu.
2. Apkopot kriminālsodu izpildes jomai raksturīgos rezultatīvos rādītājus.
3. Raksturot rezultatīvo rādītāju izmantošanu kriminālsodu politikas plānošanā un īstenošanā.
4. Raksturot rezultatīvo rādītāju saikni ar politikas mērķiem un rezultātiem

Pētījuma īstenošanas laiks: 2010. maijs – 2011.gada februāris.

Datu ieguve un analīze

Darba uzdevumu izpildei ir izvēlēta pētnieciskā metode – kabineta pētījums (*desk research*) Izpēte ietver literatūras par kriminālās justīcijas sistēmas rādītājiem un politikas plānošanas dokumentu studijas, publiski pieejamās informācijas par sodu izpildes politiku un praksi analīzi. Lai pilnīgāk raksturotu kriminālās justīcijas laukā ieviestās un uzturētās rezultātu un rezultatīvo rādītāju sistēmas, analīzei tika izvēlēta informācija par dažādu valstu kriminālās justīcijas iestāžu realizēto politiku un praksi. Datu avotu atlase tika veikta pēc šādiem kritērijiem:

1. valoda (tika izvēlēti informācijas resursi angļu valodā);
2. detalizācijas pakāpe (detalizētai izpētei tika izvēlēti informācijas avoti ar pietiekamu pieejamās informācijas detalizācijas pakāpi, t.i. informācijai jābūt pietiekamai, lai varētu gūt priekšstatu par valsts sodu izpildes politikas mērķiem, rezultātiem un institūciju rezultatīvo rādītāju sistēmas rādītājiem);
3. citu valstu kriminālās justīcijas institūciju funkciju un galveno darba virzienu līdzība ar Latvijas kriminālsodu izpildes institūciju darbības virzieniem un funkcijām.

Kriminālsodu izpildes politikas mērķi un rezultāti

Valsts pārvalžu iestāžu darbības efektivitātes novērtēšanai tiek izstrādātas un ieviestas noteiktai politikas jomai atbilstošas rezultātu un rezultatīvo rādītāju sistēmas. Kriminālsodu izpildes politikas joma nav izņēmums. Arī šīs jomas plānošanai, īstenošanai un uzraudzībai tiek veidotas un ieviestas rezultātu un rezultatīvo rādītāju sistēmas.

Iepazīstoties ar dažādu valstu kriminālsodu izpildes politikas plānošanas dokumentiem, sniegtajiem pārskatiem un citu publiski pieejamo informāciju par šajā jomā noteiktiem politikas mērķiem, pasākumiem un rezultātiem, var konstatēt, ka kriminālsodu izpildes politikas jomā noteiktie ilgtermiņa mērķi un plānotie makroietekmes rezultāti ir visai līdzīgi. Savukārt īstermiņa un vidēja termiņa mērķos un rādītājos, kas raksturo mērķa sasniegšanas pakāpi, ir vērojama daudz lielāka daudzveidība un dažādība.

Aplūkojot pētījumā iekļauto valstu kriminālsodu izpildes institūciju mērķus, kas saistīti ar noziedzības ierobežošanu un sabiedrības aizsardzību, var novērot, ka kriminālsodu izpildes institūcijām ir daudz vairāk kopīgā, kā atšķirīgā. Lai arī dažādu valstu kriminālās justīcijas sektora mērķa formulējumi ir atšķirīgi, to būtība (saturs) ir visai līdzīga.² Tiek sagaidīts, ka justīcijas sektors kopumā, tai skaitā kriminālsodu izpildes institūcijas:

1. Ietekmēs noziegumu recidīvu un panāks atkārtotu noziegumu izdarīšanas samazināšanos (recidīva samazināšanas mērķis).
2. Nodrošinās efektīvu lēmumu pieņemšanu attiecībā uz likumpārkāpējam piemērojamām sankcijām un sodiem (sodu piemērošanas kvalitātes mērķis).
3. Realizēs kvalitatīvu spriedumu un lēmumu izpildi (sodu izpildes kvalitātes mērķis).
4. Nodrošinās to, ka sabiedrība aizsardzība tiek organizēta drošā un humānā veidā (drošības un humānas pieejas mērķis).
5. Nodrošinās to, ka likumpārkāpumos cietušie un potenciālie cietušie ir aizsargāti, cietušie ir iesaistīti taisnīgumu atjaunošanā (cietušo aizsardzības mērķis).

² Dažādu valstu kriminālās justīcijas sektora mērķu līdzību labi ilustrē Kanādas un Jaunzēlandes piemērs un salīdzināšanai var izmantot sekojošus informācijas avotus: 1) vairāk par Kanādas kriminālās justīcijas sektora mērķiem skatīt: Gannon, M., Mihorean, K., Beattie, K., Taylor-Butts, A., Kong, R., (ed.) (2005) Criminal Justice Indicators. Ottawa: Statistics Canada. Pieejams: <http://www.statcan.gc.ca/pub/85-227-x/85-227-x2002000-eng.pdf> (sk.03.02.2011.) p.11; 2) vairāk par Jaunzēlandes kriminālās justīcijas sektora mērķiem skatīt: The New Zealand Department of Corrections. Department of Corrections 2009/10 Annual Report. Pieejams: http://www.corrections.govt.nz/data/assets/pdf_file/0004/480820/Annual_Report_09-10.pdf (sk.02.11.2010.) pp.7-16

Noziedzības kontroles politiku un praksi, nozīmīgākās pārmaiņas, kas notikušas Rietumeiropas valstīs pēdējos piecdesmit gados ir aprakstījis Deivids Gārlends (David Garland) monogrāfijā „Kontroles kultūra: noziedzība un sociālā kārtība mūsdienu sabiedrībā”. Efektīva lēmumu pieņemšana un kvalitatīva sodu izpilde, likumpārkāpumos cietušo izvirzīšanās priekšplānā, kriminālās justīcijas sistēmas autonomijas mazināšanās, strukturālās pārmaiņas un ekonomiskās domāšanas un valodas akcentēšana politikas un prakses veidošanā – šīs ir tikai dažas no pārmaiņām, kas skārušas noziedzības kontroles un kriminālās justīcijas politiku un praksi mūsdienās (Garland, 2001). Šādu noziedzības kontroles kultūru iezīmē pētījumā analizētās dažādu valstu rezultātu un rezultatīvu rādītāju sistēmas kriminālās justīcijas laukā.

Turpmākajā pārskatā kriminālsodu izpildes rezultāti un rezultatīvie rādītāji tiks analizēti detalizētāk, un tie ir grupēti atbilstoši iepriekš nosauktajiem pieciem kriminālsodu izpildes politikas mērķiem. Tiks apskatīts tas, kā šie mērķi ir definēti dažādās valstīs. Tāpat ziņojumā ir parādīti politikas un darbības rādītāji, kas tiek mērīti, lai noteiktu izvirzītā mērķa sasniegšanas pakāpi, kā arī aplūkoti funkcionālās un ekonomiskās efektivitātes rādītāji (šie rādītāji raksturo ieguldījumu un rezultātu samērīgumu). Atsevišķos gadījumos rezultāti un to rādītāji ir paskaidroti ar dažādu valstu piemēriem. Ziņojuma beigu daļā ir sniegts kopsavilkums par nozīmīgākiem rezultatīvo rādītāju sistēmas elementiem kriminālsodu izpildes jomā.

1. Recidīva samazināšanas mērķis un tam atbilstošie rādītāji

No kriminālsodu izpildes institūcijām tiek sagaidīts, ka efektīvas intervences rezultātā samazināsies atkārtoti izdarīto likumpārkāpumu skaits. Politikas rezultāts, kas atbilst šim mērķim ir noziedzīgo nodarījumu recidīva samazināšanās. Atkārtota noziedzīgo nodarījumu novēršana kā kriminālās justīcijas sistēmas mērķis ir noziedzības kontroles politikas dienaskārtība daudzās valstīs. To ilustrē ziņojuma turpmākajā daļā aplūkoti politikas rezultāti un ar recidīva samazināšanu saistītie rezultatīvie rādītāji.

1.1. Recidīva samazināšana kā politikas rezultāts

Politikas rezultāti un rezultatīvie rādītāji, kas raksturo noziedzīgo nodarījumu recidīva samazināšanas mērķa sasniegšanas pakāpi ir:

1. Apvienotā Karaliste kā vidēja termiņa politikas rezultātu ir noteikusi panākt lai recidīva rādītāji 2011. gadā būtu samazināti par 10% salīdzinot ar 2005. gada recidīva rādītājiem³.

2. Jaunzēlande⁴ kā politikas ilgtermiņa rezultātu ir noteikusi atkārtotu nozieguma izdarīšanas samazināšanu. Ņemot vērā to, ka recidīva rādītājus ietekmē dažādi faktori un daudzus no tiem kriminālsodu izpildes institūcijas nevar ietekmēt, tad sasniedzamais rezultāts nav noteikts kā kvantitatīvs rādītājs. Jaunzēlandes Korekcijas departaments uzskata, ka politikas rezultāts ir sasniegts tad, ja recidīva rādītāji ir samazinājušies un/vai departaments ir sniedzis nepieciešamo atbalstu likumpārkāpējam tajās dzīves jomās, kas ir saistītas ar likumpārkāpumu izdarīšanu. Atbalsts jauna nozieguma izdarīšanas novēršanai ietver nozieguma cēloņu apzināšanu, likumpārkāpēja rehabilitācijas un resocializācijas vajadzību apmierināšanu, tai skaitā likumpārkāpēja darbam nepieciešamo prasmju pilnveidošanu un kvalifikācijas uzlabošanu. Šādi formulēts politikas rezultāts nozīmē, ka pat ja kopējie recidīva rādītāji valstī nav samazinājušies no kriminālās justīcijas sistēmas neatkarīgu apstākļu dēļ, korekcijas iestāžu darbs attiecībā uz recidīva samazināšanu ir uzskatāms par veiksmīgu tad, ja ir izdevies sasniegt tos plānotos rezultātus, kas saistīti ar likumpārkāpēja rehabilitācijas un resocializācijas vajadzību apmierināšanu.

3 National Offender Management Service. NOMS Strategic and Business Plans 2009-10 to 2010-11 Pieejams: <http://www.justice.gov.uk/noms-strategic-and-business-plans-2009-2011.pdf> (sk:05.08.2010.) p.23

⁴ The New Zealand Department of Corrections. Department of Corrections 2009/10 Annual Report. Pieejams: http://www.corrections.govt.nz/_data/assets/pdf_file/0004/480820/Annual_Report_09-10.pdf (sk.02.11.2010.) p.11

Problēma ko Jaunzēlande risina izvairoties no kvantitatīvu rādītāju nosaukšanas plašāk ir aplūkojis Farals (Farrall, 2003a; Farrall, 2003b), argumentējot to šādi: ja panākumus un neveiksmes noziedzības ierobežošanā ietekmē arī citi faktori, kas nav atkarīgi tikai no kriminālās justīcijas sistēmas ietekmes, tad šo faktoru mērīšana nesniedz mums skaidrību par minētās sistēmas efektivitāti. Farels aicina pārskatīti līdzšinējo metodoloģiju, kā tiek novērtēta kriminālsodu izpildes darbs. Šādas kvantitatīvo datu ierobežotās interpretācijas iespējas un kvalitatīvās informācijas trūkums lielā mērā atklāj gan ierobežotās iespējas izmantot reģistrētās recidīvās noziedzības rādītājus politikas novērtēšanā, gan citu rezultatīvo rādītāju, kas izteikti kvantitatīvā veidā pietiekamību politikas plānošanā. Lai gan šāda recidīvās noziedzības mērīšana tiek kritizēta, pieeja, kas ietver recidīva rādītāju mērīšanu ir plaši atzīta kriminālsodi izpildes prakses novērtēšanā. Piemēram, recidīva datus politikas plānošanā izmanto Apvienotā Karaliste un Jaunzēlande.

1.2. Rezultatīvo rādītāju grupas

Kriminālsodu izpildes institūciju realizētās politikas un iestādēs paveiktā novērtēšanai, kas attiecas uz noziedzīgo nodarījumu recidīva samazināšanos, tiek izmantoti virkne darbības rezultātu rādītāji, kas apvienoti vairākās rādītāju grupās. Iestāžu realizētie pasākumi, kas vērsti uz recidīva samazināšanu ietver recidīva rādītājus, rehabilitācijas un korekcijas programmu realizāciju, notiesāto atbalsta un reintegrācijas pasākumus gan notiesātam izciešot sodu sabiedrībā, gan ieslodzījuma laikā, gan pēc tā. Tāpat recidīva samazināšanai ieslodzījuma vietās tiek organizēta ieslodzīto iesaistīšana izglītības un nodarbinātības aktivitātēs.

Recidīva rādītāji

Virkne valstu apkopo datus par noziedzīgā nodarījuma recidīvu, nosakot dažādu periodu par kuru tiek vākti recidīvās noziedzības dati. Piemēra, rādītāji, kas tiešā veidā raksturo atkārtotu likumpārkāpumu izdarīšanu ir recidīva indeksa rādītāji (Jaunzēlande)⁵. Rādītājā aptverti dati par recidīvu viena un divu gadu periodā kopš soda izciešanas uzsākšanas vai notiesātā atbrīvošanas no ieslodzījuma.

1. Jaunzēlande recidīva rādītājus apkopo šādos griezumos: a) atbrīvoto ieslodzīto skaits (%), kas ir atgriezušies ieslodzījumā; b) atbrīvoto ieslodzīto skaits (%), kas

⁵ Turpmāk tekstā iekavās tiks minēti valstu piemēri, kas apkopo datus par nosaukto rādītāju, izmanto rādītāju) politikas un prakses novērtēšanai.

ir atgriezušies korekcijas sistēmā; ar sabiedrībā izciešamu sodu notiesāto personu skaits (%), kas nonākušas ieslodzījumā; c) ar sabiedrībā izciešamu sodu notiesāto personu skaits (%), kas atkārtoti notiesātas⁶.

2. Kanāda recidīvās noziedzības analīzē izmanto atkārtotas nonākšanas korekcijas sistēmā rādītājus. Rādītāja griezumā: a) agrāk tiesātas personas, kas atkārtoti notiesātas un nonākušas korekcijas sistēmā (ieslodzījuma vietās vai probācijā); b) agrāk tiesātas personas, kas atkārtoti notiesātas un nonākušas ieslodzījumā; c) agrāk tiesātas personas, kas atkārtoti notiesātas un nonākušas probācijā⁷.

Soda plānošana

Lai sasniegtu mērķi, kas saistīts ar atkārtotu noziedzīgu nodarījumu izdarīšanas novēršanu, tad svarīga ir individuāla pieeja katram notiesātajam un atbilstoša soda izpildes procesa plānošana. Individualizēta soda izpildes procesa plānošana un konkrētam likumpārkāpēja vajadzībām un riskiem atbilstoša soda izpildes plāna sastādīšana ir nozīmīgs soda izpildes procesa elements. To raksturojoši rādītāji ir (Jaunzēlande)⁸: a) notiesātie ieslodzītie (%), kam sastādīts soda izpildes plāns 28 dienu laikā kopš soda izpildes uzsākšanas, ja soda ilgums ir mazāks par 6 mēnešiem; b) notiesātie ieslodzītie (%), kam sastādīts soda izpildes plāns 60 dienu laikā kopš soda izpildes uzsākšanas, ja soda ilgums ir lielāks par 6 mēnešiem.

Rehabilitācijas un korekcijas programmas

Nozīmīgs instruments recidīvās noziedzības mazināšanai ir rehabilitācijas un korekcijas programmas notiesātām personām. Rezultatīvo rādītāju, kas raksturo iestādēs realizētās programmas, grupēšana, to detalizācijas pakāpe un noteiktie rezultāti (indikatori) ir dažādi, kas saistīts ar strukturālām atšķirībām, kultūras dažādību sodu izpildes politikā un praksē.

⁶ The New Zealand Department of Corrections. Department of Corrections 2009/10 Annual Report. Pieejams: http://www.corrections.govt.nz/data/assets/pdf_file/0004/480820/Annual_Report_09-10.pdf ., (sk.02.11.2010.) p.21

⁷ Jonson, S., (2006) Outcomes of Probation and Conditional Sentence Supervision: An Analysis of Newfoundland and Labrador, Nova Scotia, New Brunswick, Saskatchewan and Alberta, 2003/2004 to 2004/2005. Ottawa: Statistics Canada. Pieejams: <http://www.statcan.gc.ca/pub/85-002-x/85-002-x2006007-eng.pdf> (sk.01.02.2011.) pp15-19

⁸ The New Zealand Department of Corrections. Department of Corrections 2009/10 Annual Report. Pieejams: http://www.corrections.govt.nz/data/assets/pdf_file/0004/480820/Annual_Report_09-10.pdf (sk.02.11.2010.) p.32

Noteiktos rādītājus ietekmē valsts izvirzītās prasības rehabilitācijas un korekcijas programmām un veids, kā šīs programmas tiek strukturētas. Piemēram, Apvienotā Karalistē apkopo un atsevišķi nodala datus par akreditēto programmu dalībniekiem⁹. Savukārt Jaunzēlandē rādītāji par programmām un likumpārkāpēju dalību tajās tiek grupēti pēc šo programmu veida un programmu intensitātes pakāpes¹⁰. Noteikto programmas rādītāju detalizācijas pakāpe ir dažāda – virkne rādītāji tiek attiecināti uz rehabilitācijas un korekcijas programmu darbu kopumā, citi rādītāji ir noteikti tam, lai iegūtu informāciju par vienas konkrētas programmas norisi un rezultātiem. Rādītāju piemēri, kas raksturo rehabilitācijas un korekcijas programmas ir:

1. Ieslodzīto skaits, kas pabeiguši tiem nozīmēto uzvedības korekcijas programmu. Apvienotā Karalistē ir noteikusi rezultatīvo rādītāju – notiesāto skaits, kas pabeiguši kādu no programmām, kas ir akreditēta un ir novērtēta kā recidīvu samazinoša. 2007/08 gadam Apvienotā Karalistē noteikusi mērķi: „Nodrošināt to, ka 6360 ieslodzīto pabeidz akreditētās dzīves prasmju programmas un 1035 ieslodzītie pabeidz programmu dzimumnoziedzniekiem”¹¹. Tāds pats rādītājs ir noteikts attiecībā uz personām, kas izcieš sodu sabiedrībā un 2008/09 gada periodam kopējais plānotais programmas beidzēju skaits (gan ieslodzījumā, gan probācijā) bija 19 327, bet sasniegtais rādītājs bija 21 821 notiesātā persona, kas pabeigusi programmu¹².
2. Notiesāto personu skaits (%), kas uzsākuši apmeklēt programmu nodarbības un notiesāto personu skaits (%), kas pabeiguši programmas (Apvienotā Karalistē¹³, Jaunzēlandē¹⁴). Jaunzēlandē papildus rādītājiem par dalībnieku skaitu un programmas beidzēju skaitu, ir noteikusi rādītāju – kopējais stundu skaits, ko ieslodzītie ir pavadījuši programmu nodarbībās. Šāds rādītājs ir noteikts katrai

9 National Offender Management Service (2007) Reconivction Analysis of Programme Data using Interim Accredited Programmes Software. London:NOMS. p.6

¹⁰ The New Zealand Department of Corrections (2009) Department of Corrections 2008/09 Annual Report. Pieejams: http://www.corrections.govt.nz/_data/assets/pdf_file/0008/391175/08-09_Annual-Report.pdf (sk.02.11.2010.) p.128-129

¹¹ HM Prison Service (2008) Annual Report and Accounts 2007– 2008. Pieejams: http://www.hmprisonservice.gov.uk/assets/documents/10003D1CHMPS_AR_main_2007-08.pdf (sk.07.02.2011.) p.18

¹² National Offender Management Service (2010) National Offender Management Service Annual Report 2008/09: Management Information Addendum. Pieejams: <http://www.justice.gov.uk/publications/docs/noms-annual-report-0809-stats-addendum.pdf> (sk. 02.02.2011.) p.8

¹³ National Offender Management Service (2007) Reconivction Analysis of Programme Data using Interim Accredited Programmes Software. London:NOMS.

¹⁴ The New Zealand Department of Corrections. Department of Corrections 2009/10 Annual Report. Pieejams: http://www.corrections.govt.nz/_data/assets/pdf_file/0004/480820/Annual_Report_09-10.pdf (sk.02.11.2010.) p.39

programmu grupa un konkrētai programmai¹⁵. Piemēri, kas ilustrē šādus rādītājus ir: a) ieslodzīto skaits, kas pabeiguši narkotiku ārstēšanas programmu (Apvienotā Karaliste)¹⁶; b) notiesāto skaits, kas iesaistīti Atjaunojošā taisnīguma programmās (Restorative Justice Programs) (Kanāda)¹⁷

3. Apvienotā Karaliste ir noteikusi arī rādītāju – probācijas klientu skaits (%), kas iesaistīti atbilstošā programmā, attiecībā pret kopējo noteiktas kategorijas klientu skaitu¹⁸. Ar „noteiktas kategorijas klientiem” tiek saprastas notiesātās personas, kam piedalīšanās programmā ir noteikta ar tiesas pavēli. Rādītāji tiek apkopoti 3 programmu grupās: a) dzīves prasmju programmas; b) programmas dzimumnoziedzniekiem; c) programmas likumpārkāpējiem, kas veikuši vardarbību ģimenē¹⁹. Rādītāja raksturo pakalpojuma nepieciešamību, pieejamību un apjomu kādā pakalpojums ir sasniegjis mērķgrupu.
4. Lai apzinātu un raksturotu programmu ietekmi, novērtēšanai tiek izmantoti (Apvienotā Karaliste): a) rādītāji, kas raksturo programmu rezultātā notikušās izmaiņas ar recidīva risku saistītajos individuālajos un apkārtējās vides faktoros (šie rādītāji arī ietver psihometrisku testu novērtējuma izmaiņas pirms un pēc dalības programmā)²⁰; b) programmu rezultātā notikušās izmaiņas esošajā atkārtotas notiesāšanas rādītājos (rādītāja pamatā ir recidīva rādītāju atšķirības programmā neiesaistīto, no programmas atskaitīto un programmu pabeigušo grupās)²¹:

¹⁵ The New Zealand Department of Corrections. Department of Corrections 2009/10 Annual Report. Pieejams: http://www.corrections.govt.nz/_data/assets/pdf_file/0004/480820/Annual_Report_09-10.pdf (sk.02.11.2010.) p.39

¹⁶ HM Prison Service (2008) Annual Report and Accounts 2007– 2008. Pieejams: http://www.hmprisonservice.gov.uk/assets/documents/10003D1CHMPS_AR_main_2007-08.pdf (sk.07.02.2011.) p.18

¹⁷ Gannon, M., Mihorean, K., Beattie, K., Taylor-Butts, A., Kong, R., (ed.) (2005) Criminal Justice Indicators. Ottawa: Statistics Canada. Pieejams: <http://www.statcan.gc.ca/pub/85-227-x/85-227-x2002000-eng.pdf> (sk.03.02.2011.) p.75

¹⁸ National Offender Management Service (2010) National Offender Management Service Annual Report 2008/09: Management Information Addendum. Pieejams: <http://www.justice.gov.uk/publications/docs/noms-annual-report-0809-stats-addendum.pdf> (sk. 02.02.2011.) pp. 8-18

¹⁹ Turpat.

²⁰ National Probation Service for England and Wales (2001) A New Choreography. An Integrated Strategy for the National Probation Service for England and Wales. Strategic Framework 2001-2004. London: National Probation Service for England and Wales. p.25

²¹ Turpat.

Reintegrācijas pakalpojumi

Notiesātiem veiksmīgai integrācijai sabiedrībā bieži ir nepieciešams sociālā darbinieka, psihologa vai kāda cita speciālista palīdzība un atbalsts. Šo pakalpojuma saņemšana tiek raksturota ar reintegrācijas pakalpojumu rādītājiem. Šādu rādītāju piemēri ir:

1. Ieslodzītajiem sniegtie sociālā atbalsta (sociālā darbinieka, atbalsta institūciju) pakalpojumu kopējais stundu skaits(Jaunzēlande)²².
2. Ieslodzīto skaits, kas saņēmuši sociālā atbalsta pakalpojumus (rādītājs tiek attiecināts uz katru atbalsta programmu(Jaunzēlande)²³.
3. Psihologa sniegto konsultāciju ieslodzītajiem kopējais stundu skaits (Jaunzēlande)²⁴..
4. Ieslodzīto skaits, kas saņēmuši psihologa konsultācijas pakalpojumus (Jaunzēlande)²⁵.
5. Notiesāto skaits (%), kam brīvības atņemšanas soda izpildes termiņa beigās nodrošināta atbilstoša dzīvesvieta (Apvienotā Karaliste)²⁶.

Ieslodzīto izglītošana

Nozīmīgs darba virziens, kas var sekmēt ieslodzīto veiksmīgu iekļaušanos sabiedrībā pēc brīvības atņemšanas soda izciešanas ir ieslodzīto izglītošana. Tā ietver gan vispārējo, gan profesionālo izglītību, tai skaitā profesionālo prasmju pilnveidi tālākizglītības programmu ietvaros. Lai novērtētu rezultātus šajā jomā sodu izpildes institūcijas ir noteikušas šādus rādītājus:

1. Ieslodzīto skaits, kas pabeiguši pamatprasmju izglītības programmu (1.līmeņa vai 2.līmeņa, vai 3.līmeņa programmu) un ieslodzīto skaits, kas pabeiguši darba prasmju programmu. Tiek uzskaitīts ieslodzīto skaits, kas saņēmuši

²² The New Zealand Department of Corrections. Department of Corrections 2009/10 Annual Report. Pieejams: http://www.corrections.govt.nz/data/assets/pdf_file/0004/480820/Annual_Report_09-10.pdf (sk.02.11.2010.) p.40

²³ Turpat

²⁴ Turpat, lpp.41

²⁵ Turpat, lpp.41

²⁶ HM Prison Service (2008) Annual Report and Accounts 2007– 2008. Pieejams: http://www.hmprisonservice.gov.uk/assets/documents/10003D1CHMPS_AR_main_2007-08.pdf (sk.07.02.2011.) p.19

sertifikātu/izglītību apliecinošo dokumentu par programmas/kursa pabeigšanu (Apvienotā Karaliste)²⁷.

2. Ieslodzīto skaits, kas iesaistīti lasīšanas un rēķināšanas apmācības programmā, Ieslodzīto skaits(% no kopējā), kas pabeiguši lasīšanas un rēķināšanas apmācības programmu (Jaunzēlande)²⁸.

Ieslodzīto un no ieslodzījuma atbrīvoto nodarbinātība

Ieslodzīto iesaistīšanu nodarbinātības pasākumos un šo pasākumu rezultātus raksturo šādi rādītāji:

1. a) Nodarbināto ieslodzīto skaits; kopējais nodarbināto ieslodzīto nostrādātais stundu skaits; b) nodarbināto ieslodzīto proporcija (%) pret visiem ieslodzītajiem, kas var tikt nodarbināti; c) ieslodzīto skaits, kas iesaistīti cietuma saimnieciskajos darbos; d) vidējais ieslodzītā nostrādātais laiks nedēļā (stundās) cietuma saimnieciskajā darbā (Jaunzēlande)²⁹.
2. Notiesāto skaits (%), kam brīvības atņemšanas soda izpildes termiņa beigās ir nodrošināts darbs (Apvienotā Karaliste). Apvienotā Karaliste šī rādītāja kontekstā ir noteikusi mērķi – vismaz 25% ieslodzītajiem ir jābūt nodarbinātiem pēc atbrīvošanas no ieslodzījuma³⁰.

²⁷ Turpat

²⁸ The New Zealand Department of Corrections. Department of Corrections 2009/10 Annual Report. Pieejams: http://www.corrections.govt.nz/_data/assets/pdf_file/0004/480820/Annual_Report_09-10.pdf (sk.02.11.2010.) p.37

²⁹ The New Zealand Department of Corrections. Department of Corrections 2009/10 Annual Report. Pieejams: http://www.corrections.govt.nz/_data/assets/pdf_file/0004/480820/Annual_Report_09-10.pdf (sk.02.11.2010.) p.33

³⁰ HM Prison Service (2008) Annual Report and Accounts 2007– 2008. Pieejams: http://www.hmprisonservice.gov.uk/assets/documents/10003D1CHMPS_AR_main_2007-08.pdf (sk.07.02.2011.) p.19

2. Sodū kvalitātes mērķis.

2.1. Kvalitatīvas informācijas sniegšana, kā politikas rezultāts

Kriminālsodu izpildes institūciju saistība ar piemēroto sodu kvalitāti tiek realizēta pastarpinātā veidā. Sodū izpildes institūcijas sniedz informāciju par likumpārkāpējiem tiesām, prokuratūrām un institūcijām/padomēm, kas lemj par nosacītu pirmstermiņa atbrīvošanu. Šādi sodū izpildes institūcijas sniegtās informācijas kvalitāte ietekmē pieņemtos lēmumus par likumpārkāpējam piespriesto sodu, noteiktām sankcijām un soda izpildes nosacījumiem. Tāpēc vairākās valstīs (piemēram, Apvienotā Karaliste, Jaunzēlande), kur sodū izpildes institūcijām ir noteikta funkcija, kas saistīta ar lēmēj institūcijas informēšanu par likumpārkāpēju un tā apdraudējumu sabiedrībai, līdztekus citiem politikas mērķiem un sasniedzamiem rezultātiem, ir noteikts mērķis nodrošināt attiecīgo lēmumu pieņēmējus (tiesas, prokuratūru, u.c.) ar kvalitatīvu informāciju, kas nepieciešama efektīvai lēmumu pieņemšanai. Savukārt no tiesu varas institūcijām, kas lemj par sodiem un sankcijām un citām lēmēj institūcijām/padomēm, kas lemj par pirmstermiņa atbrīvošanu tiek sagaidīti kvalitatīvi lēmumi.

Šo darbības virzienu labi raksturo Jaunzēlandes piemērs. „Tiesu vara un nosacītas atbrīvošanas padome pieņem pamatotus lēmumus, kas balstīti pārbaudītā un pamatotā informācijā”³¹. Šāds politikas rezultāts ir noteikts Jaunzēlandes kriminālās justīcijas sistēmas institūcijām. No sodū izpildes institūcijas, Jaunzēlandes gadījumā tas ir Likumpārkāpēju korekcijas departaments, tiek sagaidīta atbalsts šī politikas rezultāta sasniegšanā, nosakot, ka departaments sniedz atbalstu tiesu varas iestādēm, lai tās piemērotu izdarītajiem noziegumiem atbilstošus sodus un sankcijas, izmantojot informāciju par likumpārkāpēja radītajiem riskiem un piemērotību rehabilitācijai. Tāpat departamentam ir jāsniedz atbilstoša informācija nosacītas pirmstermiņa atbrīvošanas padomei tam, lai padomes spētu pieņemt informētus lēmumus.

³¹ The New Zealand Department of Corrections. Department of Corrections 2009/10 Annual Report. Pieejams: http://www.corrections.govt.nz/data/assets/pdf_file/0004/480820/Annual_Report_09-10.pdf (sk.02.11.2010.) p.14

2.2. Rezultatīvie rādītāji

Rezultatīvie rādītāji, kas raksturo sodu izpildes institūciju lomu tiesu varas un citu lēmēj institūciju nodrošināšanā ar tām nepieciešamo informāciju ir saistīti ar izvērtēšanas ziņojumu sagatavošanu, informācijas sniegšanu lēmēj institūcijām. Rādītāji, kas raksturo šī darba rezultātus ietver gan datus par sniegtās informācijas apjomu un sagatavošanas procesu, gan datus par šīs informācijas kvalitāti. Sod izpildes institūciju ietekmi uz sodu, sankciju un sodu izpildes nosacījumu piemērošanas kvalitāti raksturo šādi rādītāji (Jaunzēlande)³²:

1. Sagatavoto probācijas (izvērtēšanas) ziņojumu skaits: a) tiesām, b) lēmēj institūcijām, kas lemj par personas nosacītu pirmstermiņa atbrīvošanu no brīvības atņemšanas soda izciešanas.
2. Korekcijas iestāžu darbinieku dalība tiesas sēdēs (kopējais stundu skaits).
3. Probācijas (izvērtēšanas) ziņojumi(%), kas sagatavoti atbilstoši standartam.
4. Probācijas (izvērtēšanas) ziņojumi(%), kas sagatavoti noteiktajā termiņā.
5. Saņemto sūdzību skaits. Rādītājs ietver tiesas sniegto rakstisko sūdzību par sagatavotajiem probācijas ziņojumiem skaitu³³.

2009. gadā Jaunzēlande ir papildinājusi rezultātu un rezultatīvo rādītāju sistēmu ar vairākiem rādītājiem:

1. a) Probācijas ziņojumi(%), kas nogādāti tiesām vismaz 2 darbadienas pirms tiesas sēdes; b) probācijas ziņojumi(%), kas nogādāti lēmēj institūcijai, kas lemj par personas nosacītu pirmstermiņa atbrīvošanu no brīvības atņemšanas soda izciešanas vismaz 15 dienas pirms lēmēj institūcijas sēdes³⁴.
2. Probācijas darbinieku patērētais laiks probācijas (izvērtēšanas) ziņojumu sagatavošanai (laika ekvivalents pilna laika darba slodzēm)³⁵.

³²Turpat, 25.-26.lpp.

³³ The New Zealand Department of Corrections (2009) Department of Corrections 2008/09 Annual Report. Pieejams: http://www.corrections.govt.nz/_data/assets/pdf_file/0008/391175/08-09_Annual-Report.pdf (sk.02.11.2010.) p.103

³⁴The New Zealand Department of Corrections. Department of Corrections 2009/10 Annual Report. Pieejams: http://www.corrections.govt.nz/_data/assets/pdf_file/0004/480820/Annual_Report_09-10.pdf p.21., (sk.02.11.2010.) pp. 25-26

³⁵ Turpat.

3. Sodū izpildes kvalitātes mērķis.

3.1. Kvalitatīva sodu izpilde kā politikas rezultāts

No sodu izpildes institūcijām tiek pieprasīta efektīva spriedumu un lēmumu izpilde. Viens no efektivitātes aspektiem ir sodu izpildes kvalitāte. Lai sodu izpildi varētu uzskatīt par kvalitatīvu, tiek sagaidīts, ka sodu izpildes institūcijas nodrošina to, ka likumpārkāpēji izpilda un ievēro piespiesto sodu un sankciju ierobežojumus, kā arī sodu izpildes institūcijas atbilstoši reaģē tad, ja likumpārkāpējs nepilda spriedumu vai lēmumu prasības vai neievēro tām noteiktos ierobežojumus.

Attiecībā uz kvalitatīvu sodu izpildi Britu Kolumbijas (Kanāda) Sabiedrības drošības un ģenerālprokuratūras ministrijas pakalpojumu plānā 2010/11 – 2012/13 gadiem ir noteikti divi mērķi³⁶:

1. Nodrošināt likumpārkāpēju uzraudzību un pārvaldību, balstoties uz tiesas lēmumiem un iespējamo jauna likumpārkāpuma izdarīšanas risku.
2. Pielietot un uzturēt pierādījumos balstītu lietu vadību un programmu īstenošanu, vēršot intervences uz faktoriem, kas ietekmē atkārtota likumpārkāpuma izdarīšanu.

Jaunzēlandes Likumpārkāpēju korekcijas departaments ir noteicis pazīmes, kas raksturo kvalitatīvu sodu izpildi³⁷, uzskatot, ka kvalitatīva sodu izpilde ir nodrošināta tad, ja:

1. likumpārkāpēji ir pozitīvi motivēti sekmīgi ievērot spriedumu vai lēmumu prasības;
2. likumpārkāpēji ievēro sprieduma vai lēmuma ierobežojumus un prasības, kā arī saskaras ar atbilstošām sekām, ja to nedara;
3. personāls ir modrs/piesardzīgs un sauc likumpārkāpējus pie atbildības par spriedumu un lēmumu pārkāpumiem.

Lai plānotu un vadītu sodu izpildi un fiksētu sodu izpildes kvalitātes dažādās dimensijas un aspektus, ir nepieciešams noteikt plašu rezultatīvo rādītāju loku. Šī iemesla dēļ rezultatīvie rādītāji, kas raksturo sodu kvalitāti ir visai daudzveidīgi, dažkārt veidojot apjomīgu rezultatīvo rādītāju kopumu.

³⁶ Ministry of Public Safety and Solicitor General (2009) Strategic Plan B.C. Corrections 2010 – 2013. Pieejams: <http://www.pssg.gov.bc.ca/corrections/pdf/strategic-plan-2010-2013.pdf> (sk.05.08.2010.) p.4

³⁷ The New Zealand Department of Corrections. Department of Corrections 2009/10 Annual Report. Pieejams: http://www.corrections.govt.nz/_data/assets/pdf_file/0004/480820/Annual_Report_09-10.pdf p.21., (sk.02.11.2010.) p.9

3.2. Rezultatīvie rādītāji

Sodu izpildes kvalitātes rādītājus veido: a) rādītāji, kas raksturo izpildāmo sodu apjomu (notiesāto skaits); b) soda izpildes procesu raksturojošie rādītāji (piemēram, darbinieka un notiesātā kontakta biežums); c) rādītāji, kas raksturo soda izpildes laikā konstatētos pārkāpumus un institūciju reakciju uz šiem pārkāpumiem. Ja notiesāto skaits kā rādītājs raksturo soda izpildes institūcijas darba apjomu, tad rezultatīvie rādītāji, kas ļauj uzskaitīt notiesāto personu izdarītos pārkāpumus un iestāžu reakciju uz tiem, parāda to, cik lielā mērā izdodas sasniegt vienu no sodu izpildes iestādēm izvirzītajiem mērķiem – nodrošināt to, ka likumpārkāpēji izpilda piespriesto sodu un soda izpildes laikā ievēro viņiem noteiktos ierobežojumus.

Notiesāto skaits, kam piemērota brīvības atņemšana

Rādītāju raksturo viena gada periodā notiesāto personu skaits, kam piemērota brīvības atņemšana. Rādītāju ietver notiesāto sadalījumu pēc ieslodzījuma vietas drošības līmeņa, vecuma grupas un dzimuma:

1. Ar brīvības atņemšanas sodu notiesāto personu skaits. Rādītāji ir apkopoti šādos griezumos: a) notiesāto skaits, kas izcieš sodu ieslodzījuma vietās ar maksimālu drošības līmeni (maximum security prisons); b) notiesāto skaits, kas izcieš sodu vidēja līmeņa drošības ieslodzījuma vietās (medium security prisons); c) notiesāto skaits, kas izcieš sodu minimāla drošības līmeņa ieslodzījuma vietās (minimum security prisons) (Jaunzēlande)³⁸; d) notiesātie kas uzskaites periodā (gads) uzsākuši brīvības atņemšanas soda izciešanu (Dānija, Islande, Norvēģija, Somija, Zviedrija)³⁹; e) vidējais brīvības atņemšanas soda izciešanas ilgums (mēnešos) (Dānija, Islande, Norvēģija, Somija, Zviedrija)⁴⁰.
2. Ar brīvības atņemšanas sodu notiesāto nepilngadīgo skaits (Jaunzēlande)⁴¹.
3. Ieslodzīto sieviešu skaits (Apvienotā Karaliste)⁴².

³⁸ The New Zealand Department of Corrections. Department of Corrections 2009/10 Annual Report. Pieejams: http://www.corrections.govt.nz/data/assets/pdf_file/0004/480820/Annual_Report_09-10.pdf p.96, (sk.02.11.2010.)

³⁹ Kristoffersen, R. (ed.) (2008) Correctional Statistics of Denmark, Finland, Iceland, Norway and Sweden 2002 – 2006. Oslo: KRUS p.14

⁴⁰ Turpat, 18.lp.

⁴¹ The New Zealand Department of Corrections. Department of Corrections 2009/10 Annual Report. Pieejams: http://www.corrections.govt.nz/data/assets/pdf_file/0004/480820/Annual_Report_09-10.pdf p.97, (sk.02.11.2010.)

Pirmstermiņa atbrīvošanas institūts ieslodzījuma vietās.

Jaunzēlande ir noteikusi rādītājus, kas raksturo pirmstermiņa atbrīvošanas komisijas darbu: a) komisijā, kas lemj par pirmstermiņa atbrīvošanu, izskatīto notiesāto iesniegumu skaits; b) iesniegumu izskatīšana atbilstoši noteiktai kārtībai (%); c) notiesāto skaits, kas rakstisku informāciju par komisijas lēmumu saņēma noteiktajā termiņā (%)⁴³.

Notiesātie, kuriem piemērots sabiedrībā izciešams sods

Ņemot vērā to, ka sabiedrībā izciešamo sodu spektrs ir visai plašs, kā arī starp valstīm ir būtiskas tiesisko aspektu un prakses atšķirības sabiedrībā izciešamo sodu piemērošanā, tad darbības rezultātu un to rādītāju piemēri ir izvēlēti tādi, kas ir līdzīgi Latvijas kriminālsodiem vai to izpildes veidiem. Zemāk minēti sabiedrībā izciešamo soda izpildes apjomu raksturojošie rādītāji ir:

1. Notiesāto skaits, kam piemērots sabiedrībā izciešams sods (sods probācijā). Rādītājā aptvertas visas notiesātās personas, kas pārskata periodā ir uzsākušas soda izciešanu probācijā (Dānija, Islande, Norvēģija, Somija, Zviedrija)⁴⁴.
2. Personu skaits, kam piemērots sods - probācijas uzraudzība. Rādītāji, kas raksturo probācijas uzraudzību ir apkopoti par viena gada periodu. Rādītāju grupā ietilpst tādi rādītāji kā: a) personu skaits, kam piemērots sods - probācijas uzraudzība; b) notiesāto personu skaits (% no kopējā), kam pabeigta uzraudzība; c) notiesāto personu skaits, kam veiksmīgi pabeigta uzraudzība (Jaunzēlande)⁴⁵; d) notiesāto personu skaits (skaits un % no kopējā notiesāto skaita), kam pārbaudes laikā ir uzlikts viens vai vairāki pienākumi(Kanāda)⁴⁶.
3. Nosacīti pirms termiņa no brīvības atņemšanas soda izciešanas atbrīvoto personu skaits. Rādītājs raksturo viena gada periodā uzraudzībā esošo nosacīti pirms

⁴² National Offender Management Service (2010) National Offender Management Service Annual Report 2008/09: Management Information Addendum. Pieejams: <http://www.justice.gov.uk/publications/docs/noms-annual-report-0809-stats-addendum.pdf> (sk. 02.02.2011.)

⁴³ The New Zealand Department of Corrections (2009) Department of Corrections 2008/09 Annual Report. Pieejams: http://www.corrections.govt.nz/_data/assets/pdf_file/0008/391175/08-09_Annual-Report.pdf (sk.02.11.2010.) p.107

⁴⁴ Kristoffersen, R. (ed.) (2008) Correctional Statistics of Denmark, Finland, Iceland, Norway and Sweden 2002 – 2006. Oslo: KRUS p.14

⁴⁵ The New Zealand Department of Corrections. Department of Corrections 2009/10 Annual Report. Pieejams: http://www.corrections.govt.nz/_data/assets/pdf_file/0004/480820/Annual_Report_09-10.pdf p.91,

⁴⁶ Jonson, S., (2006) Outcomes of Probation and Conditional Sentence Supervision: An Analysis of Newfoundland and Labrador, Nova Scotia, New Brunswick, Saskatchewan and Alberta, 2003/2004 to 2004/2005. Ottawa: Statistics Canada. Pieejams: <http://www.statcan.gc.ca/pub/85-002-x/85-002-x2006007-eng.pdf> (sk.01.02.2011.) p.8

termiņa no brīvības atņemšanas soda izciešanas atbrīvoto personu skaitu. Rādītāju grupā ietilpst tādi rādītāji kā: a) nosacīti pirms termiņa no brīvības atņemšanas soda izciešanas atbrīvoto personu skaits; b) nosacīti pirms termiņa no brīvības atņemšanas soda izciešanas atbrīvoto personu skaits, kam veiksmīgi pabeigta uzraudzība; c) nosacīti pirms termiņa no brīvības atņemšanas soda izciešanas atbrīvoto personu skaits(% no kopējā), kam veiksmīgi pabeigta uzraudzība (Jaunzēlande)⁴⁷. Veiksmīgi pabeigta tiesas lēmuma izpilde ir arī Apvienotās Karalistes rādītājs⁴⁸.

4. Ar sabiedriskiem darbiem/piespiedu darbiem (community work service) notiesāto personu skaits. Rādītājs raksturo minētā soda izpildes apjomu viena gada periodā. Rādītāju grupā ietilpst tādi rādītāji kā: a) ar sabiedriskiem darbiem/piespiedu darbiem notiesāto personu skaits; b) sabiedrisko darbu/ piespiedu darbu ietvaros kopējais nostrādāto stundu skaits; c) notiesātās personas, kas veiksmīgi izpildījušas sabiedrisko darbu/ piespiedu darbu sodu (% no kopējā); d) notiesātās personas, kam sods sabiedriskie darbi aizvietoti ar pamatdarba iemaņu un pamatprasmju apmācību.(Jaunzēlande)⁴⁹; e) probācijas klienti, kuri veic sabiedriskos un piespiedu darbus – kuri uzsākuši un kuri pabeiguši. (Apvienotā Karaliste)⁵⁰.
5. Notiesāto sadalījums pēc uzliktā pienākuma veida (Kanāda). Radītājs izteikts kā notiesāto skaits un % no visiem notiesātiem, kam uzlikts konkrētais pienākums. Noteikti šādi pienākumu veidi: a) konsultāciju apmeklēšana; b) atturēšanās no alkohola un narkotisko vielu lietošanas; c) kontaktēšanās ar noteiktām personām aizliegums; d) sabiedrisko darbu veikšana; e) automašīnas vadīšanas aizliegums; f) atlīdzināšanas pienākums; g) darba un/vai izglītības iestādēs apmeklējums;

⁴⁷ The New Zealand Department of Corrections. Department of Corrections 2009/10 Annual Report. Pieejams: http://www.corrections.govt.nz/_data/assets/pdf_file/0004/480820/Annual_Report_09-10.pdf p.993, (sk.02.11.2010.)

⁴⁸ National Offender Management Service (2010) National Offender Management Service Annual Report 2008/09: Management Information Addendum. Pieejams: <http://www.justice.gov.uk/publications/docs/noms-annual-report-0809-stats-addendum.pdf> (sk. 02.02.2011.) p.36

⁴⁹ The New Zealand Department of Corrections. Department of Corrections 2009/10 Annual Report. Pieejams: http://www.corrections.govt.nz/_data/assets/pdf_file/0004/480820/Annual_Report_09-10.pdf p.91, (sk.02.11.2010.)

⁵⁰ HM Prison Service (2008) Annual Report and Accounts 2007– 2008. Pieejams: http://www.hmprisonservice.gov.uk/assets/documents/10003D1CHMPS_AR_main_2007-08.pdf (sk.07.02.2011.) p.18

h) pienākums uzturēties noteiktā vietā; i) uzturēšanās dzīvesvietā tiesas noteiktajā laikā; j) noteiktu vietu apmeklēšanas aizliegums; k) cits pienākums⁵¹.

Citi sodu izpildes iestāžu darba apjoma raksturojošie rādītāji

Šādi rādītāji ir apsūdzēto un notiesāto ieslodzīto etapēšana un apsardze tiesās: a) etapēto skaits (ietver apsūdzēto personu eskortu un notiesāto ieslodzīto eskortu); b) tiesās apsargāto likumpārkāpēju skaits⁵².

Rādītāji, kas raksturo likumpārkāpēja izdarītos pārkāpumus

Plaši izplatīti rādītāji, kas raksturo likumpārkāpēju izdarītos pārkāpumus ieslodzījuma vietās ir saistīti ar narkotisko vielu lietošanu cietumos un bēgšanu no ieslodzījuma vietām:

1. Narkotiku lietošana ieslodzījumu vietās. Rādītāji par narkotiku lietošanu ir apkopoti par viena gada periodu. Rādītāju griezumi ir: a) veikto narkotikas lietošanas pārbažu skaits; b) pozitīvo testu skaits (%) nejauši veiktajās narkotiku lietošanas pārbaudēs (Apvienotā Karaliste⁵³, Jaunzēlande⁵⁴); c) pozitīvo testu skaits (%), nejauši veiktās pārbaudēs ieslodzītajiem, sadalījumā pēc cietuma drošības līmeņa/ cietuma tipa; d) pozitīvo testu skaits (%), nejauši veiktās pārbaudēs ieslodzītajiem, kas atgriežas ieslodzījumā pēc īstermiņa atvaļinājuma; e) pozitīvo testu skaits, nejauši veiktās pārbaudēs ieslodzītajiem, kas klasificēti kā narkotiku lietotāji (Jaunzēlande)⁵⁵.
2. Bēgšanas no ieslodzījumu vietām rādītāji. Bēgšanas rādītāji ir apkopoti viena gada periodam un aprēķināti proporcionāli pret ieslodzījumā esošām personām, t.i. izbēgušo skaits uz 100 ieslodzītajiem (Apvienotā Karaliste, Jaunzēlande,

⁵¹ Jonson, S., (2006) Outcomes of Probation and Conditional Sentence Supervision: An Analysis of Newfoundland and Labrador, Nova Scotia, New Brunswick, Saskatchewan and Alberta, 2003/2004 to 2004/2005. Ottawa: Statistics Canada. Pieejams: <http://www.statcan.gc.ca/pub/85-002-x/85-002-x2006007-eng.pdf> (sk.01.02.2011.) p.8

⁵² The New Zealand Department of Corrections. Department of Corrections 2009/10 Annual Report. Pieejams: http://www.corrections.govt.nz/_data/assets/pdf_file/0004/480820/Annual_Report_09-10.pdf , (sk.02.11.2010.), p.35-36

⁵³ HM Prison Service (2008) Annual Report and Accounts 2007– 2008. Pieejams: http://www.hmprisonservice.gov.uk/assets/documents/10003D1CHMPS_AR_main_2007-08.pdf (sk.07.02.2011.) p.17

⁵⁴ The New Zealand Department of Corrections. Department of Corrections 2009/10 Annual Report. Pieejams: http://www.corrections.govt.nz/_data/assets/pdf_file/0004/480820/Annual_Report_09-10.pdf p.15., (sk.02.11.2010.)

⁵⁵ Turpat, lpp..97

Skandināvijas valstis). Jaunzēlande noteikusi šādus rādītāju griezumus: a) izlaušanās/izbēgšanas gadījumu skaits; b) neatgriešanās ieslodzījuma vietā; c) cits bēgšanas veids⁵⁶. Apvienotā Karaliste noteikusi rādītāju: izbēgušo skaits no A kategorijas cietumiem, tai skaitā noteikusi politikas mērķi: „nav izbēgušie (n=0) no A kategorijas cietumiem⁵⁷. Tāpat Apvienotā Karaliste noteikusi rādītāju „izbēgušo skaits no ieslodzījuma un etapēšanas”, kā arī šajā valstī tiek uzskaitīti pazušanas/ neatgriešanās ieslodzījuma vietās gadījumi⁵⁸. Skandināvijas valstīs bēgšanas rādītāji griezumi ir: a) izbēgušie no slēgta tipa cietumiem; b) izbēgušie no atvērta tipa cietumiem (Dānija, Islande, Norvēģija, Somija, Zviedrija)⁵⁹.

3. Probācijas laikā izdarītie pārkāpumi, „pārtraukta” probācija un pārtraukšanas iemesli. Šie rādītāji raksturo notiesāto izdarītos pārkāpumus un valsts reakciju uz šiem pārkāpumiem. Kanādas korekcijas sistēma probācijas pārtraukšanu raksturo ar detalizētiem datu griezumiem, tai skaitā: a) pārtrauktās probācijas uzraudzības sadalījums pēc pārtraukšanas iemesla (skaits); b) pārtraukta probācija sadalījumā pēc uzliktā pienākumu veida un uzliktā pienākuma neizpildīšanas(%), t.i. datu griezums atspoguļo pienākumu neizpildes procentu, kas bijis par pamatu uzraudzības pārtraukšanai⁶⁰. Tāpat probācijas uzraudzības pārtraukšana tiek skatīt sadalījumā pēc: a) noteiktā riska līmeņa, b) nodarījuma veida, c) vecuma, d) kriminogēno vajadzību skaita. Piemēram, dati parāda, ka pieaugot kriminogēno vajadzību skaitam (dinamiskie faktori riska un vajadzību novērtējumā ir novērtēti kā problēmas), pieaug probācijas pārtraukšanas varbūtība⁶¹.

⁵⁶ Turpat, lpp.15

⁵⁷ HM Prison Service (2008) Annual Report and Accounts 2007– 2008. Pieejams: http://www.hmprisonservice.gov.uk/assets/documents/10003D1CHMPS_AR_main_2007-08.pdf (sk.07.02.2011.) p.16

⁵⁸ Turpat.

⁵⁹ Kristoffersen, R. (ed.) (2008) Correctional Statistics of Denmark, Finland, Iceland, Norway and Sweden 2002 – 2006. Oslo: KRUS p.21

⁶⁰ Jonson, S., (2006) Outcomes of Probation and Conditional Sentence Supervision: An Analysis of Newfoundland and Labrador, Nova Scotia, New Brunswick, Saskatchewan and Alberta, 2003/2004 to 2004/2005. Ottawa: Statistics Canada. Pieejams: <http://www.statcan.gc.ca/pub/85-002-x/85-002-x2006007-eng.pdf> (sk.01.02.2011.) pp.12-14

⁶¹ Turpat, 11.lpp.

4. Drošības un humānas pieejas mērķis

4.1. Droša un humāna sodu izpilde kā politikas rezultāts

Demokrātisku valsti raksturo indivīdu un dažādu sabiedrības grupu tiesību ievērošana. Šis tiesību princips ir būtisks gan kriminālās justīcijas sistēmai kopumā, gan attiecināms uz kriminālsodu izpildi. Nodrošinot sabiedrības aizsardzību, tiek sagaidīts, ka sodu izpilde tiks organizēta drošā un humānā veidā. Ar drošu un humānu likumpārkāpēja uzraudzību saprot:

1. Drošu sodu izpildes vidi, uzraudzības apstākļus, kur apdraudējums sabiedrībai un personālam ir minimāls.
2. Likumpārkāpējs var izciest sodu un izpildīt soda nosacījumus drošā vidē, tas attiecas arī uz drošiem darba apstākļiem soda izpildes laikā.

Droša un humāna pieeja tiek uzturēta, nodrošinot to, ka likumpārkāpējiem netiek nodarīts fizisks vai emocionāls kaitējums, pret viņiem izturas godīgi un tiek nodrošinātas viņu likumīgās vajadzības, tai skaitā veselības, fiziskās, kultūras, garīgās un sociālās vajadzības. Tāpat iestāžu realizētie pasākumi, kas vērsti uz personāla apdraudējuma mazināšanu un incidentu novēršanu un risināšanu, ir saistīti ar drošas un humānas sodu izpildes politikas mērķi. Tāpēc tie ir iekļauti rezultatīvo rādītāju sistēmā.

4.2. Rezultatīvie rādītāji

Kriminālsodu izpildes institūciju realizētās politikas un prakses novērtēšanai tiek izmantoti virknes darbības rezultātu rādītāji, kas saistīti ar drošu un humānu pieeju darbā ar likumpārkāpēju. Tie apvienoti vairākās rādītāju grupās:

1. Mirstības rādītāji cietumos. Mirstības rādītāji ir apkopoti par viena gada periodu. Skandināvijas valstīs rādītājs ietver nāves gadījumu un pašnāvību skaitu cietumos (Dānija, Islande, Norvēģija, Somija, Zviedrija)⁶². Jaunzēlandes mirstības rādītājs ir noteikts kā nedabīgo nāves gadījumu skaits uz 100 ieslodzītajiem (Jaunzēlande)⁶³, tai skaitā pašnāvību skaits. Apvienotā Karaliste pašnāvības ir izdalījusi kā atsevišķu rādītāju⁶⁴.

⁶² Kristoffersen, R. (ed.) (2008) Correctional Statistics of Denmark, Finland, Iceland, Norway and Sweden 2002 – 2006. Oslo: KRUS p.22

⁶³ The New Zealand Department of Corrections. Department of Corrections 2009/10 Annual Report. Pieejams: http://www.corrections.govt.nz/_data/assets/pdf_file/0004/480820/Annual_Report_09-10.pdf p.29., (sk.02.11.2010.)

⁶⁴ HM Prison Service (2008) Annual Report and Accounts 2007– 2008. Pieejams: http://www.hmprisonservice.gov.uk/assets/documents/10003D1CHMPS_AR_main_2007-08.pdf (sk.07.02.2011.) p.17

2. Nopietno incidentu skaits cietumā. Rādītāji ir apkopoti par viena gada periodu. Rādītāja griezumi: a) vardarbīgs uzbrukumu skaits uz 100 ieslodzītajiem (Apvienotā Karaliste)⁶⁵; b) vardarbīgs uzbrukumu skaits uz 100 ieslodzītajiem „Ieslodzītais – ieslodzītais”; c) vardarbīgs uzbrukumu skaits uz 100 ieslodzītajiem „Ieslodzītais – personāls”(Jaunzēlande)⁶⁶. Raksturojot vardarbīgus uzbrukumus un draudus, Dānija šiem rādītājiem ir noteikusi lielāku detalizācijas pakāpi un šiem pārskatiem ir šādi griezumi: a) tikai draudi; b) draudi un vardarbība; c) tikai vardarbība. Piemēram, incidentu skaitu pret personālu Dānijā raksturo: no tiem ieslodzījuma vietu un probācijas darbiniekiem, kuri piedzīvojuši pret sevi vērstus nodarījumus, 63% gadījumos incidents ir izpaudies kā vardarbības draudi, 29% gadījumos incidents ir izpaudies gan draudu, gan vardarbīgas uzvedības veidā un 8% gadījumos tas ir bijis vardarbīgs uzbrukums, bez draudu izteikšanas⁶⁷.
3. Vietu skaits ieslodzījuma vietās un ieslodzīto proporcija. Šis rādītājs raksturo cietuma aizpildījumu, pārapdzīvotības problēmu vai sniedz informāciju par brīvo vietu apjomu ieslodzījuma vietās. Apvienotā Karaliste ir noteikusi rādītāju: „ieslodzīto skaits (%) kas tiek izmitināti telpās, kuras ir domātas mazākam ieslodzīto skaitam”. Šis rādītājs ir saistīts ar politikas mērķi – procentuālais skaits ieslodzīto, kas tiek izmitināti telpās, kuras ir domātas mazākam ieslodzīto skaitam, nepārsniedz 24% no vidējā ieslodzīto skaita ieslodzījuma vietā⁶⁸. Skandināvijas valstīs izmanto rādītājus: a) atvērto un slēgto cietumu skaits; b) vietu skaits tajos, tai skaitā uz konkrēto brīdi brīvo vietu skaits⁶⁹; savukārt Jaunzēlandes ieslodzījuma vietu aizpildījumu raksturo rādītājs – vidējais aizpildīto vietu skaits (%) ieslodzījuma vietās (Jaunzēlande)⁷⁰.

⁶⁵ HM Prison Service (2008) Annual Report and Accounts 2007– 2008. Pieejams: http://www.hmprisonservice.gov.uk/assets/documents/10003D1CHMPS_AR_main_2007-08.pdf (sk.07.02.2011.) p.16

⁶⁶ The New Zealand Department of Corrections. Department of Corrections 2009/10 Annual Report. Pieejams: http://www.corrections.govt.nz/_data/assets/pdf_file/0004/480820/Annual_Report_09-10.pdf p.28., (sk.02.11.2010.)

⁶⁷ The Danish Prison and Probation Service (2010) The Danish Prison and Probation Service – in brief. Pieejams: http://www.kriminalforsorgen.dk/Admin/Public/Download.aspx?file=Files%2fFiler%2fOm+kriminalforsorgen%2fKort_og_godtUK_Print.pdf (sk.01.02.2011.)

⁶⁸ HM Prison Service (2008) Annual Report and Accounts 2007– 2008. Pieejams: http://www.hmprisonservice.gov.uk/assets/documents/10003D1CHMPS_AR_main_2007-08.pdf (sk.07.02.2011.) p.17

⁶⁹ Kristoffersen, R. (ed.) (2008) Correctional Statistics of Denmark, Finland, Iceland, Norway and Sweden 2002 – 2006. Oslo: KRUS

⁷⁰ The New Zealand Department of Corrections. Department of Corrections 2004/05 Annual Report. Pieejams: http://www.corrections.govt.nz/_data/assets/pdf_file/0020/176231/ar2005-complete.pdf p.29., (sk.02.11.2010.)

4. Ieslodzīto veselība. Šie rādītāji raksturo ieslodzījuma vietā sniegto veselības pakalpojumu veidus un apjomu. Šādi rādītāji piemēri: a) ieslodzīto skaits, kas saņēmuši veselības skrīninga testu pakalpojumus; b) ārsta konsultāciju skaits ieslodzītajiem; c) medmāsu konsultāciju skaits ieslodzītajiem (Jaunzēlande)⁷¹.
5. Veiktās kontroles. Par drošu un humānu soda izpildi liecina iestādēs veiktās kontroles un šo kontroļu rezultāti. Rādītāji griezumā, kas raksturo veikto kontroļu apjomu ir: a) ikdienas kontroļu skaits; b) neplānoto kontroļu skaits; c) ikdienas kontroles ziņojumi sagatavoti atbilstoši standartam(%); d) neplānoto kontroļu ziņojumi sagatavoti atbilstoši standartam(%); e) ikdienas kontroles ziņojumi sagatavoti noteiktajā termiņā (%); f) neplānoto kontroļu ziņojumi sagatavoti noteiktajā termiņā(%)⁷².
6. Notiesāto sūdzības. Par notiesāto tiesību ievērošanu liecina likumpārkāpēju sūdzības un šo sūdzību pamatotība. Rādītāji, kas raksturo notiesāto sūdzības ir apkopoti par viena gada periodu. Ietverti šādi rādītāji: a) kopējais sūdzību skaits; b) pamatoto sūdzību skaita (%) attiecība pret visu sūdzību skaitu; c) pamatoto sūdzību skaits uz 100 ieslodzītajiem (Jaunzēlande)⁷³.

5. Cietušo aizsardzības mērķis

4.1. Cietušo aizsardzība kā politikas rezultāts

Nozīmīgu informāciju par sodu izpildes institūciju darbu var sniegt tie sabiedrības pārstāvji, kas cietuši noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas rezultātā. Šīs sabiedrības daļas interešu aizsardzība nozīmīgi raksturo kriminālās justīcijas sistēmu. Tāpēc vairākas valstis kriminālās justīcijas sistēmas institūcijām ir noteikušas mērķi – nodrošināt to, ka likumpārkāpumos cietušie ir aizsargāti⁷⁴. Līdztekus noziedzīgos nodarījumos cietušo aizsardzībai kriminālās justīcijas institūcijām tiek izvirzīti mērķi, kas saistīti ar sabiedrības aizsardzību kopumā, īstenojot tādu politiku un praksi, kas apmierinātu sabiedrības pieprasījumu pēc drošības. Tādējādi noziedzības kontroles politikas veidošanā arvien lielāku lomu spēlē sabiedrības viedoklis. Nepieciešamība rēķināties ar sabiedrības viedokli pieprasa no institūcijām sekot līdz sabiedrības vērtējumam par iestāžu darbu.

⁷¹ Turpat, 21.lpp.

⁷² Turpat.

⁷³ The New Zealand Department of Corrections. Department of Corrections 2009/10 Annual Report. Pieejams: http://www.corrections.govt.nz/_data/assets/pdf_file/0004/480820/Annual_Report_09-10.pdf p.29., (sk.02.11.2010.)

⁷⁴ Piemēram, šādus mērķus ir noteikusi Apvienotā Karaliste, Kanāda un Jaunzēlande.

4.2. Rezultatīvie rādītāji

Kriminālsodu izpildes institūciju realizētās politikas un iestādēs paveiktā novērtēšanai attiecībā uz cietušo aizsardzību tiek izmantoti virknes darbības rezultātu rādītāji, kas apvienoti vairākās rādītāju grupās:

1. Pakalpojumi cietušajiem. Kanāda cietušiem sniegto pakalpojumu raksturošanai izmanto rādītājus: a) cietušiem sniegto pakalpojumu apjoms; b) cietušo iesaistīšanās tiesas procesā; c) cietušo iesaistīšanās korekcijas un nosacītas pirmstermiņa atbrīvošanas procesā; d) atjaunojošā taisnīguma programmu skaits⁷⁵.
2. Cietušo informēšana. Vairākas valstis kriminālās justīcijas politika paredz cietušajiem tiesības saņemt informāciju par konkrētām noziedzīgā nodarījumā vainīgām personām piemērotām sankcijām un ierobežojumiem, personas pirmstermiņa atbrīvošanas faktu, u.tml. Šīs prakses novērtēšanai Jaunzēlande ir noteikusi rādītājus: a) cietušo informēšana notikusi atbilstoši noteiktai kārtībai (%); b) cietušais informēts par notiesātā pirmstermiņa atbrīvošanu noteiktajā termiņā (%)⁷⁶. Apvienotā Karaliste ir noteikusi politikas rezultātu 2002/2003 gadiem: „85% gadījumos, kad likumpārkāpējs ir izdarījis seksuāla rakstura vai vardarbīgu noziegumu un piespriests sods ir lielāks par 12 mēnešiem ar likumpārkāpumā cietušajiem sazinās tieša kontakta/sarunas veidā normatīvos aktos noteiktajā termiņā”. Tāpēc kontakta veids ar cietušo un termiņi ir noteikts kā rezultatīvais rādītājs⁷⁷.
3. Cietušo un sabiedrības apmierinātība ar kriminālās justīcijas institūciju darbu. Lai iegūtu datus par cietušo un sabiedrības viedokli un apzinātu šo grupu viedokli par kriminālās justīcijas politikas un prakses kvalitāti ir nepieciešams veikt regulāras šīs mērķgrupas aptaujas. Tāpēc vairākas valstis cietušo un sabiedrības viedokli uzskata par pietiekami nozīmīgu tam, lai šādas aptaujas veiktu. Šādu regulāru pētījumu veic probācijas dienests (Lielbritānija)⁷⁸. Kanāda

⁷⁵ Gannon, M., Mihorean, K., Beattie, K., Taylor-Butts, A., Kong, R., (ed.) (2005) Criminal Justice Indicators. Ottawa: Statistics Canada. Pieejams: <http://www.statcan.gc.ca/pub/85-227-x/85-227-x2002000-eng.pdf> (sk.03.02.2011.) pp.97-104

⁷⁶ The New Zealand Department of Corrections. Department of Corrections 2009/10 Annual Report. Pieejams: http://www.corrections.govt.nz/data/assets/pdf_file/0004/480820/Annual_Report_09-10.pdf p.21., (sk.02.11.2010.) pp. 27

⁷⁷ National Probation Service for England and Wales (2001) A New Choreography. An Integrated Strategy for the National Probation Service for England and Wales. Strategic Framework 2001-2004. London: National Probation Service for England and Wales. p.17.

⁷⁸ Turpat.

ir noteikuši šādu rādītāju: sabiedrības un upuru apmierinātība ar policiju, tiesu un korekcijas un pirmstermiņa atbrīvošanas sistēmām⁷⁹.

6. Analītiskie rādītāju grupa

6.1. Funkcionālās un ekonomiskās efektivitātes rādītāji

Kriminālās justīcijas institūcijām, līdzīgi kā citām valsts un privātajā sektorā strādājošām organizācijām, mūsdienās ir izvirzītas prasība realizēt noteiktās funkcijas un sasniegt izvirzītos mērķus ar pēc iespējas mazākām izmaksām (Garland, 2001). Tas nozīmē, ka kriminālās justīcijas sistēmām ir jāmeklē un jāizvēlas tādi risinājumi, kas ļauj sasniegt mērķi ar mazāku resursu apjomu. Tas nozīmē iestāžu darba procesu, rezultātu analizēšanu un vērtēšanu un ietekmes mērīšanu, analizējot to mērķa sasniegšanā ieguldīto resursu kontekstā. Šo aspektu novērtēšanai un raksturošanai tiek izmantoti funkcionālās un ekonomiskās efektivitātes rādītāji:

1. Notiesāto vienas dienas izmaksu rādītāji un vienas vietas ieslodzījumā uzturēšanas izmaksu rādītāji. Dati par izmaksām tiek analizēti gan attiecībā pret vietu skaitu ieslodzījumā, gan attiecībā pret ieslodzīto skaitu. Viens no šiem rādītājiem ir ieslodzītā vienas dienas uzturēšanās ieslodzījuma vietā izmaksas. Dānija dati tiek apkopoti atbilstoši cietumu tipam – piemēram, 2008. gadā slēgtajos cietumos viena ieslodzītā izmaksas dienā bija 265 Eiro; bet atvērtajos cietumos ieslodzītā vienas dienas izmaksas bija 156 Eiro⁸⁰. Jaunzēlandē ieslodzīto izmaksas netiek rēķinātas pēc ieslodzījuma tipa, bet tiek rēķinātas ieslodzītā vienas dienas uzturēšanās vidējās izmaksa. Piemēram, 2008/09 gadā vidējās izmaksas bija 249,25 dolāri⁸¹. Apvienotā Karaliste katrai ieslodzījuma vietai ir noteikusi vietas izmaksas rādītāju, kā arī aprēķinot vidējo ieslodzīto skaitu tiek noteikti viena ieslodzītā vidējie izmaksu rādītāji gadā⁸². Līdzīgi tiek aprēķinātas sabiedrībā izciešamo sodu vienas

⁷⁹ Gannon, M., Mihorean, K., Beattie, K., Taylor-Butts, A., Kong, R., (ed.) (2005) Criminal Justice Indicators. Ottawa: Statistics Canada. Pieejams: <http://www.statcan.gc.ca/pub/85-227-x/85-227-x2002000-eng.pdf> (sk.03.02.2011.) pp.80-81

⁸⁰ The Danish Prison and Probation Service (2009) Prison and Probation Service-in brief. Pieejams: http://www.kriminalforsorgen.dk/Admin/Public/Download.aspx?file=Files%2fFiler%2fPublikationer%2fBrochure%2fUK_krimibrochure.pdf (sk.01.02.2011.) p.6

⁸¹ The New Zealand Department of Corrections. Department of Corrections 2009/10 Annual Report. Pieejams: http://www.corrections.govt.nz/_data/assets/pdf_file/0004/480820/Annual_Report_09-10.pdf p.31., (sk.02.11.2010.)

⁸² HM Prison Service (2008) Annual Report and Accounts 2007– 2008. Pieejams: http://www.hmprisonservice.gov.uk/assets/documents/10003D1CHMPS_AR_main_2007-08.pdf (sk.07.02.2011.)

dienas vidējās izmaksas. Piemēram, Jaunzēlandē 2008/09 gadā vidējās vienas dienas izmaksas personai, kas izcieš sodu sabiedrībā bija 9,92 dolāri⁸³.

2. Ieslodzīto un cietuma personāla/ probācijas personāla proporcija. Šī rādītāju grupa raksturo funkcionālo efektivitāti un noteiktie proporciju rādītāji tiek izteikti kā koeficienti. Rādītāju piemēri ir: a) ieslodzīto un kontaktpersonāla proporcijas rādītājs; b) ieslodzīto – kopējā personāla proporcijas rādītājs; c) notiesāto, kas izcieš sodu sabiedrībā – kontaktpersonāla proporcijas rādītājs; d) notiesāto, kas izcieš sodu sabiedrībā – kopējā personāla proporcijas rādītājs (Jaunzēlande)⁸⁴. Skandināvijas valstīs rādītāja griezumi ir: a) centrālās administrācijas, b) cietumu personāla, c) probācijas personāla skaits uz 100 ieslodzītajiem. (Dānija, Islande, Norvēģija, Somija, Zviedrija)⁸⁵
3. Personāla saslimstība. Kā papildus rādītāju, kas raksturo iestāžu funkcionālo un ekonomisko efektivitāti Apvienotā Karaliste izmanto personāla saslimstības rādītāju – vidējais dienu skaits, kas netika nostrādātas darbinieku saslimstības dēļ⁸⁶. Lielbritānijā kā mērķis noteikts, lai vidējais darbinieku saslimstības rādītājs nepārsniedz 11 darba dienas gadā uz vienu darbinieku⁸⁷.

⁸³ The New Zealand Department of Corrections. Department of Corrections 2009/10 Annual Report. Pieejams: http://www.corrections.govt.nz/_data/assets/pdf_file/0004/480820/Annual_Report_09-10.pdf p.31., (sk.02.11.2010.)

⁸⁴ The New Zealand Department of Corrections. Department of Corrections 2009/10 Annual Report. Pieejams: http://www.corrections.govt.nz/_data/assets/pdf_file/0004/480820/Annual_Report_09-10.pdf p.31., (sk.02.11.2010.)

⁸⁵ Kristoffersen, R. (ed.) (2008) Correctional Statistics of Denmark, Finland, Iceland, Norway and Sweden 2002 – 2006. Oslo: KRUS p.23

⁸⁶ HM Prison Service (2008) Annual Report and Accounts 2007– 2008. Pieejams: http://www.hmprisonservice.gov.uk/assets/documents/10003D1CHMPS_AR_main_2007-08.pdf (sk.07.02.2011.) p.19

⁸⁷ Turpat.

6.2. Citi rādītāji

Kriminālsodu izpildes politiku un prakse tiek veidota vienotas valsts politikas apstākļos. Tas, piemēram, nozīmē, ka kriminālās justīcijas institūcijām, līdzīgi kā citām institūcijām tiek izvirzītas prasības, kas saistītas ar atbilstošu darba apstākļu nodrošināšanu, dzimumu, nacionālās piederības, u.c. diskriminācijas novēršanu.

Starp šiem rādītājiem ir personāla politiku raksturojošie rādītāji:

1. Dzimumu vai etniskās diskriminācijas novēršanas novērtēšanai var tikt izmantoti rādītāji, kas raksturo personāla sadalījumu pēc dzimuma, etniskā sastāva. Piemēram, Apvienotā Karaliste ir noteikusi šādu mērķi: līdz 2008. gada aprīlim panākt to, ka cietuma personāla sastāvā (no visiem darbiniekiem, kas norādījuši savu etnisko piederību) 6,3% ir etnisko minoritāšu pārstāvji⁸⁸.
2. Tāpat iestādes darbu un personāla politiku raksturo nodarbināto apmierinātības ar darbu rādītāji. Šāda apmierinātības novērtējuma piemērs ir Dānijas kriminālsodu izpildē iesaistītā personāla aptauja. Aptaujas rezultāti raksturo darbinieku viedokli par darbu un tā apstākļiem, piemēram, 85% ieslodzījuma vietu un probācijas darbinieki ir apmierināti ar darbu un darba apstākļiem⁸⁹. Regulāri veikts darbinieku apmierinātības vērtējums var tikt izmantots kā informācijas avots rezultatīvajam rādītājam, kas raksturo iestādi, tās personālpolitiku un pārvaldību.

Līdztekus pamatfunkciju izpildei kriminālsodu izpildes iestādes tiek iesaistītas politikas veidošanā, palīdzot identificēt problēmu, sniedzot viedokli vai piedaloties jaunu politikas iniciatīvu sagatavošanā. Šis iestāžu darba virziens bieži vien nav saistāms ar konkrētām iestāžu pamatfunkcijām un funkciju izpildi raksturojošiem rezultātiem rādītājiem. Tomēr arī visus ar iestādēm noteiktām funkcijām pastarpināti saistītos aspektus, jaunu politikas iniciatīvu sagatavošanu var formulēt kā iestādes uzdevumus, nosakot rezultatīvos rādītājus un izvērtējot rezultātu.

⁸⁸ HM Prison Service (2008) Annual Report and Accounts 2007– 2008. Pieejams: http://www.hmprisonservice.gov.uk/assets/documents/10003D1CHMPS_AR_main_2007-08.pdf (sk.07.02.2011.) p.17

⁸⁹ The Danish Prison and Probation Service (2010) The Danish Prison and Probation Service – in brief. Pieejams: http://www.kriminalforsorgen.dk/Admin/Public/Download.aspx?file=Files%2fFiler%2fOm+kriminalforsorgen%2fKort_og_godtUK_Print.pdf (sk.01.02.2011.) p.7

Jaunzēlande šo darba virzienu raksturo ar rādītājiem par konsultatīvo atbalstu politikas plānošanā un pilnveidošanā. Tie ir šādi rādītāji:

1. a) Rakstisko atbilžu skaits uz nozares ministrijas pieprasījumiem; b) rakstiskās atbildes uz nozares ministrijas pieprasījumiem sagatavotas 15 darbadienās(%).
2. a) Rakstisko atbilžu skaits uz parlamenta pieprasījumiem; b) rakstiskās atbildes uz parlamenta jautājumiem sagatavotas 5 darbadienās(%).
3. Darba plānā iekļauto politikas plānošanas dokumentu un normatīvo aktu projektu sagatavošana noteiktajā termiņā (%)⁹⁰.

Papildus iepriekš minētajiem rādītājiem, valsts kriminālās justīcijas sistēmas raksturošanai tiek izmantoti starptautiski salīdzināmi rādītāji. Tie raksturo sodu politiku valstī. Šādu rādītāju piemēri ir:

1. Cietumu indekss (Ieslodzīto skaits uz 100 000 iedzīvotājiem). Rādītājs tiek izmantots tam, lai noteiktu ieslodzījuma sankcijas izmantošanu kriminālās justīcijas sistēmā, salīdzinātu ieslodzījuma sankcijas izmantošanu starp dažādām valstīm, kā arī plānotu soda politiku vienas valsts ietvaros.
2. Notiesāto personu proporcija(%), t.i. brīvības atņemšana sodu un sabiedrībā izciešamo sodu proporcija. Šādu proporciju aprēķināšana ļauj salīdzināt sodu politiku starp valstīm, piemēram, rādītājs ir izmantots tam, lai salīdzinātu Dānijas, Islandes, Norvēģijas, Somijas, Zviedrijas brīvības atņemšanas un sabiedrībā izciešamo sodu politikas⁹¹. Tāpat rādītājs izmantojams soda politikas plānošanai vienas valsts ietvaros.

⁹⁰The New Zealand Department of Corrections. Department of Corrections 2009/10 Annual Report. Pieejams: http://www.corrections.govt.nz/_data/assets/pdf_file/0004/480820/Annual_Report_09-10.pdf p.21., (sk.02.11.2010.) pp. 28-29

⁹¹ Kristoffersen, R. (ed.) (2008) Correctional Statistics of Denmark, Finland, Iceland, Norway and Sweden 2002 – 2006. Oslo: KRUS p.19

Secinājumi

Šīs izpētes mērķis bija apzināt un apkopot informāciju par dažādu valstu kriminālās justīcijas institūciju rezultātu un rezultatīvo rādītāju sistēmām, aplūkot kriminālās justīcijas politikas mērķus un noteiktos politikas rezultātus un raksturot rezultatīvo rādītāju izmantošanu kriminālsodu politikas plānošanā un īstenošanā.

Efektīva kriminālās justīcijas sistēma pieprasa noteikt skaidru rezultatīvo rādītāju sistēmu. Tiek sagaidīts, ka justīcijas sektors kopumā, tai skaitā kriminālsodu izpildes institūcijas: a) ietekmēs noziegumu recidīvu un panāks atkārtotu noziegumu izdarīšanas samazināšanos; b) nodrošinās efektīvu lēmumu pieņemšanu attiecībā uz likumpārkāpējam piemērojamām sankcijām un sodiem; c) realizēs kvalitatīvu spriedumu un lēmumu izpildi; d) nodrošinās to, ka sabiedrība aizsardzība tiek organizēta drošā un humānā veidā; e) nodrošinās to, ka likumpārkāpumos cietušie un potenciālie cietušie ir aizsargāti, cietušie ir iesaistīti taisnīgumu atjaunošanā.

Citu valstu kriminālās justīcijas institūciju rezultātu un rezultatīvo rādītāju sistēmu analīze ļauj konstatēt kopīgos, vienošos elementus, kas tiek izmantoti kriminālsodu izpildes politikas un prakses plānošanā un īstenošanā. Pētījumā apkopotā pieredze rosina pārvērtēt Latvijas kriminālsodu izpildes procesa un ietekmes rādītājus. Šī pētījuma autori uzskata, ka iestādēm, kas iesaistītas Latvijas kriminālās justīcijas politikas un prakses veidošanā, turpmāk, attīstot un pilnveidojot rezultātu un rezultatīvo rādītāju sistēmu, ir nepieciešams pievērst uzmanību šādiem rezultātu un rezultatīvo rādītāju sistēmu aspektiem:

1. Kriminālsodu izpildes politikas un prakses novērtēšanā nozīmīga loma ir recidīva rādītājiem. Šie rādītāji tiek izmantoti, gan valsts politikas noziedzības kontroles jomā, gan atsevišķu kriminālās justīcijas politikas īstenošanā iesaistīto institūciju rezultātu novērtēšanā, gan atsevišķu intervences veidu ietekmes novērtēšanai (piemēram, korekcijas programmu novērtēšanā).
2. Rehabilitācijas un korekcijas pasākumu novērtēšanai būtiski ir noteikt rādītājus, kas raksturo sniegtā atbalsta apjomu un notiesātās personas līdzdalību raksturojošos rādītājus. Rehabilitācijas un korekcijas pasākumu atbilstību mērķgrupas vajadzībām raksturo rādītāji, kas parāda pakalpojumu saņemšanas dinamiku un „atbiršanas” procesu (uzskaite par gadījumiem, kad pakalpojums nav saņemts pilnā apjomā).

3. Ieguldījumu notiesāto reintegrācijā raksturo sniegtā atbalsta apjoma rādītāji un notiesāto līdzdalības izglītības, nodarbinātības pasākumos. Līdzīgi kā rehabilitācijas un korekcijas pasākumu novērtēšanas gadījumā, arī reintegrācijas pasākumu novērtēšanai nepieciešams noteikt rādītājus, kas ļauj noteikt šo pakalpojumu atbilstību mērķgrupas vajadzībām.
4. Korekcijas iestāžu informācijas sagatavošanas un sniegšanas kvalitātes novērtēšanā svarīgs ir informācijas saņēmēja vērtējums. Rezultatīvie rādītāji, kuri balstīti informācijas saņēmēja sniegtajā informācijās ļauj raksturot sniegtās informācijas kvalitāti. Šādu rādītāju iekļaušana rezultatīvo rādītāju sistēmā ir pamatota tad, ja nepieciešams novērtēt sniegtās informācijas kvalitāti.
5. Soda izpildes kvalitātes rādītājus veido rādītāji, kas raksturo izpildāmo sodu apjomu (notiesāto skaits), soda izpildes procesa dažādos aspektus (piemēram, darbinieka un notiesātā kontakta biežums), soda izpildes laikā konstatētos pārkāpumus un institūciju reakciju uz pārkāpumiem. Lai novērtētu iestāžu darba kvalitāti, ir nepieciešams pievērst uzmanību rezultatīvajiem rādītājiem, kas raksturo notiesāto pārkāpumus un institūciju rīcības pārkāpumu gadījumā, tai skaitā novērtējot rezultātu dinamiku.
6. Vairākas valstis kā svarīgus rādītājus ir izvirzījušas tādus rādītājus, kas raksturo drošu un humānu sodu izpildi. Būtiski ir tas, ka droša sodu izpilde ietver ne tikai notiesātās personas drošību un tiesību ievērošanu, bet arī paredz darbinieku drošības nodrošināšanu. Ārī šādi rezultatīvie rādītāji ir iekļaujami korekcijas iestāžu rezultātu un rezultatīvo rādītāju sistēmās.
7. Plānojot un novērtējot kriminālsodu izpildes institūciju darbu ir jāņem vērā cietušo un sabiedrības viedoklis un vajadzības. Ir vēlama regulāra dažādu sabiedrības grupu viedokļu izziņāšana par kriminālās justīcijas institūciju darbu. Regulāri veikts sabiedrības viedokļa novērtējums var tik izmantots kā informācijas avots politikas rezultātu novērtēšanā.
8. Virkne noteiktie rādītāji ir vērsti uz sodu izpildes funkcionālo un ekonomisko efektivitāti, tai skaitā efektīvu pārvaldību. Šādu rādītāju ieviešana ļauj pilnveidot kriminālsodu izpildes politiku un iestādēm veidot praksi, kas ir efektīva un ekonomiski pamatota.
9. Starptautiski salīdzināmu rādītāju ieviešana ļauj novērtēt valsts kriminālās justīcijas politiku citu valstu kontekstā. Šie rādītāji var norādīt stratēģiskos virzienus noziedzības kontroles politikas un prakses attīstīšanai.

Izmantotās literatūras un avotu saraksts

Literatūra un informācijas avoti

1. Farrall, S. (2003) J'accuse: Probation Evaluation-Research Epistemologies: Part One: The Critique. *Criminology & Criminal Justice*. Vol. 3, pp 161 – 179. Pieejams: <http://crj.sagepub.com/content/3/2/161.full.pdf+html>
2. Farrall, S. (2003) J'accuse: Probation Evaluation-Research Epistemologies: Part Two: This Time its Personal and Social Factors. *Criminology & Criminal Justice*. Vol. 3, pp249 - 268 Pieejams: <http://crj.sagepub.com/content/3/3/249.full.pdf+html>
3. Garland, D. (2001) The Culture of Control. Crime and Social order in Contemporary Society. Oxford: Oxford University Press.
4. Kristoffersen, R. (ed.) (2008) Correctional Statistics of Denmark, Finland, Iceland, Norway and Sweden 2002 – 2006. Oslo: KRUS
5. National Offender Management Service (2007) Reconviction Analysis of Programme Data using Interim Accredited Programmes Software. London: NOMS.
6. National Probation Service for England and Wales (2001) A New Choreography. An Integrated Strategy for the National Probation Service for England and Wales. Strategic Framework 2001-2004. London: National Probation Service for England and Wales.

Interneta resursi

7. Austere, L., Kalniņš, V., Kažoka, I., Litvins, G. (2007) Tieslietu nozares rezultatīvie rādītāji un to pilnveidošanas iespējas. Biedrība „Sabiedriskās politikas centrs „PROVIDUS”. Pieejams: http://www.tm.gov.lv/lv/documents/petijumi/TM_raditaju_zinojums_final_05112007.doc (sk.03.08.2010.)
8. Gannon, M., Mihorean, K., Beattie, K., Taylor-Butts, A., Kong, R., (ed.) (2005) Criminal Justice Indicators. Ottawa: Statistics Canada. Pieejams: <http://www.statcan.gc.ca/pub/85-227-x/85-227-x2002000-eng.pdf> (sk.03.02.2011.)
9. HM Prison Service (2008) Annual Report and Accounts 2007– 2008. Pieejams: http://www.hmprisonservice.gov.uk/assets/documents/10003D1CHMPS_AR_main_2007-08.pdf (sk.07.02.2011.)

10. Jonson, S., (2006) Outcomes of Probation and Conditional Sentence Supervision: An Analysis of Newfoundland and Labrador, Nova Scotia, New Brunswick, Saskatchewan and Alberta, 2003/2004 to 2004/2005. Ottawa: Statistics Canada. Pieejams: <http://www.statcan.gc.ca/pub/85-002-x/85-002-x2006007-eng.pdf> (sk.01.02.2011.)
11. Ministry of Public Safety and Solicitor General (2009) Strategic Plan B.C. Corrections 2010 – 2013. Pieejams: <http://www.pssg.gov.bc.ca/corrections/pdf/strategic-plan-2010-2013.pdf> (sk.05.08.2010.)
12. National Offender Management Service (2009) NOMS Strategic and Business Plans 2009-10 to 2010-11 Pieejams: <http://www.justice.gov.uk/noms-strategic-and-business-plans-2009-2011.pdf> (sk.05.08.2010.)
13. National Offender Management Service (2010) National Offender Management Service Annual Report 2008/09: Management Information Addendum. Pieejams: <http://www.justice.gov.uk/publications/docs/noms-annual-report-0809-stats-addendum.pdf> (sk. 02.02.2011.)
14. The Danish Prison and Probation Service (2009) Prison and Probation Service-in brief. Pieejams: http://www.kriminalforsorgen.dk/Admin/Public/Download.aspx?file=Files%2fFiler%2fPublikationer%2fBrochurer%2fUK_krimibrochure.pdf (sk.01.02.2011.)
15. The Danish Prison and Probation Service (2010) The Danish Prison and Probation Service – in brief. Pieejams: http://www.kriminalforsorgen.dk/Admin/Public/Download.aspx?file=Files%2fFiler%2fOm+kriminalforsorgen%2fKort_og_godtUK_Print.pdf (sk.01.02.2011.)
16. The New Zealand Department of Corrections (2010) Department of Corrections 2009/10 Annual Report. Pieejams: http://www.corrections.govt.nz/_data/assets/pdf_file/0004/480820/Annual_Report_09-10.pdf (sk.02.11.2010.)
17. The New Zealand Department of Corrections (2009) Department of Corrections 2008/09 Annual Report. Pieejams: http://www.corrections.govt.nz/_data/assets/pdf_file/0008/391175/08-09_Annual-Report.pdf (sk.02.11.2010.)
18. The New Zealand Department of Corrections (2005) Department of Corrections 2004/05 Annual Report. Pieejams: http://www.corrections.govt.nz/_data/assets/pdf_file/0020/176231/ar2005-complete.pdf (sk.02.11.2010.)